

**ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษา
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1***
**Buddhist Approach Leadership of School Administrators at Roi Et
Education Efficiency Promotion Center under Roi Et Elementary
Educational Service Area Office 1**

วัฒนสันต์ แสงจันทา¹, กฤตยากร ลดาวัลย์² และวิมลพร สุวรรณแสนทวี³
Wathason Saengchanda¹, Kittayakorn Ladawan² and Vimonporn Suwansaentavee³
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2,3}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2,3}

Email : nop2405@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 364 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test(Independent Samples) และ F-test(One-way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ จำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานไม่แตกต่างกัน 3) ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารมีความยุติธรรมรักษาผลประโยชน์และปกป้องผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเป็นธรรม กำหนดนโยบายให้ชัดเจนและกำกับติดตาม

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ; ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์; ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษา

* Received: April 28, 2021; Revised: July 25, 2021; Accepted: July 29, 2021

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study desirable and condition on Buddhist Approach Leadership of School Administrators, 2) to compare Buddhist Approach Leadership of School Administrators, 3) to study on recommendations for Buddhist Approach Leadership of School Administrators at Roi Et Education Efficiency Promotion Center Under Elementary Educational Service Area Office 1. The samples were teachers and educational personnel totaling 364 people. The instruments used for collecting data were rating scale questionnaire with 5 levels. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, t – test (Independent Samples) and F-test (One-way ANOVA).

The results of this study found that: 1) The desirable and condition on Buddhist Approach Leadership of School Administrators at Roi Et Education Efficiency Promotion Center under Elementary Educational Service Area Office 1 overall was at a high level. 2) Compare Buddhist Approach Leadership of School Administrators At Roi Et Education Efficiency Promotion Center Under Elementary Educational Service Area Office 1 classified by the difference of gender, position, education and experience Overall was no different. 3) Study on recommendations for Buddhist Approach Leadership of School Administrators at Roi Et Education Efficiency Promotion Center under Elementary Educational Service Area Office 1. Executives must be generous. Being fair and not inclined to dislike or like, prudence, does not live in negligence, maintain interests and protect supervisors with fairness. Establish clear policies and monitor them.

Keywords : Leadership; Buddhist Approach Leadership; Education Efficiency Promotion Center

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นในชีวิตของมนุษย์ หากเปรียบอริฐเป็นรากฐานของตึก การศึกษานั้นก็เปรียบเหมือนรากฐานชีวิตของมนุษย์ การพัฒนามนุษย์ให้เป็นผู้ที่มีชีวิตที่ดั่งงาม สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและเกื้อกูลแก่สังคม ย่อมเกิดจากการศึกษาเป็นฐาน ซึ่งสามารถพัฒนามนุษย์ให้เจริญขึ้น โดยเฉพาะทางด้านจิตที่อยู่ภายในร่างกาย เช่น ความสำนึก รู้ ความสำนึกคิด เป็นต้น การที่มนุษย์อยู่ดีด้วยปัญญา การพัฒนามนุษย์ให้เจริญไปด้วยปัญญาย่อมอาศัยการพัฒนาทางด้านคุณธรรมจริยธรรมตามแนวพุทธศาสตร์เป็นตัวขับเคลื่อน เพราะนับว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ทุกคน และทุกวิชาชีพ

ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ความว่า การจะทำงานให้สัมฤทธิ์ผลที่พึงปรารถนา คือให้เป็นประโยชน์และเป็นธรรมด้วยนั้น จะอาศัยความรู้แต่เพียงอย่างเดียวมิได้ จำเป็นต้องอาศัยความสุจริต ความบริสุทธิ์ใจ และความถูกต้องเป็นธรรมประกอบด้วย เพราะเหตุว่าความรู้ที่นั้น เหมือนเครื่องยนต์ที่ทำให้รถยนต์ที่ไปได้ประการเดียว ส่วนคุณธรรมดังกล่าวแล้ว เป็นเสมือนหนึ่งพวงมาลัยหรือหางเสือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่นำทางให้รถยนต์ดำเนินไปถูกทางด้วยความสวัสดิ คือ ปลอดภัย บรรลุจุดประสงค์ ถ้าขาดผู้มีความรู้เป็นผู้บริหารดำเนินการ ย่อมเจริญก้าวหน้าไปได้โดยยาก แต่ถ้างานใด สังคมใด และบ้านเมืองใดก็ตาม ขาดบุคคลผู้มีความสุจริตแล้ว จะดำรงอยู่มิได้เลย (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร, 2520)

ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงพุทธศาสตร์จึงเป็นสิ่งสำคัญในสังคม ที่จะนำความสุขสงบและความเจริญก้าวหน้ามาสู่สังคมนั้นๆ เพราะเมื่อผู้บริหารในสังคมมีหลักคุณธรรมประจำใจ จิตใจก็ย่อมสูงส่ง มีความสะอาด และสว่างในจิตใจ จะทำการงานใดก็ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ไม่ก่อให้เกิดทุกข์แก่ตนเอง และผู้อื่น เป็นบุคคลมีคุณค่ามีประโยชน์ และสร้างสรรค์คุณงามความดี อันเป็นประโยชน์ต่อบ้านเมืองต่อไป ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดหลักการสำคัญของการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีหลักการยึดคนเป็น ศูนย์กลางการพัฒนา มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทยพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัยใฝ่รู้มีความรู้มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรม และคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ อย่างมีคุณภาพรวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์ และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ดังนั้น การพัฒนาคนจึงเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ โดยมีการศึกษาที่มีมาตรฐานเป็นเครื่องมือสำคัญของการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย โดยอาศัย การบริหารจัดการของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษาอำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต1 เป็นหน่วยงานทางการศึกษา ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบการบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาของพื้นที่ 7 อำเภอ มีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต1 จำนวน 231 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1, 2562) ในการบริหารงานนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ได้ส่งเสริมบุคลากรให้เป็นผู้ทำตามแนวพุทธศาสตร์ มีคุณธรรม จริยธรรมและยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยจัดกิจกรรมอบรมบุคลากรโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เพื่อให้บุคลากรนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผู้บริหารจำเป็นต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานศึกษานั้นภาพลักษณ์ของผู้บริหารจะต้องเปี่ยมด้วยคุณธรรม

หลายประการจึงจะเอื้ออำนวยต่อการบริหารงาน และการบริหารงานที่ประกอบด้วยคุณธรรม ที่จะทำให้การดำเนินงานขององค์กรไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพจากหลายๆ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาจากอดีตถึงปัจจุบัน ทำให้คนไทยได้เรียนรู้มีประสบการณ์และเกิดความตระหนักแล้วว่า ภาวะผู้นำ(Leadership) มีความจำเป็นสำคัญมากเพียงใดต่อการบริหารและการพัฒนาชาติบ้านเมือง การเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านหลักการครองตน ใช้หลักธรรม สัปบุริสธรรม 7, ด้านหลักการครองคน ใช้หลักธรรม พรหมวิหาร 4, ด้านหลักการครองงาน ใช้หลักธรรม อิทธิบาท 4 แสดงออกให้สังคมเห็นถึงความรู้ความสามารถเป็นผู้บริหารมืออาชีพมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวต่อกระบวนการจัดการศึกษา และเป็นความหวังของการเป็นแบบอย่างที่ดี พระพรหมมังคลาจารย์ (2554) ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการศึกษาไทยจะแปรผันตรงกับภาวะผู้นำเชิงพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา และเงื่อนไขที่สำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร คือ ต้นแบบของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำแนวพุทธศาสตร์ ที่สามารถทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา เกิดความพึงพอใจในการทำงานมากที่สุด ในศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษาอำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานซึ่งจะทำให้สามารถดำเนินการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานคุณธรรม ด้านหลักการครองตน, ด้านหลักการครองคน, ด้านหลักการครองงาน ทั้งนี้ สามารถนำไปใช้เป็นข้อเสนอแนะให้ผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้เพื่อประเมินและตรวจสอบผู้บริหารสถานศึกษาหรือนำไปวางแผนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษาอำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

2.2 เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษาอำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษาอำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบหลักพุทธศาสตร์ องค์ความรู้ที่สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษา ด้านหลักการครองตน ด้านหลักการครองคน และด้านหลักการครองงาน

3.2 เพื่อเป็นข้อมูลในการใช้ปรับปรุงการบริหารสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นตามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักพุทธศาสตร์ ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษาอำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

3.3 ทำให้ได้สารสนเทศเพื่อใช้ในการวางแผนส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีความเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อโรงเรียน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2,434 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1, 2562) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษาอำเภอเมืองร้อยเอ็ดจำนวน 364 คนกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R.V. and Morgan D.W., 1970) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สถานภาพมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ(Check List) ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหาร แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท(Likert) 5 ระดับ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด(Open ended) หากคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity) และความถูกต้องในการใช้ภาษาและด้านอื่นๆ โดยใช้เทคนิค IOC ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 และทดลองใช้(Try-out) กับบุคลากรทางการศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา(Alpha-Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test(Independent Samples) และ F-test (One-way ANOVA)

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษาอำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษาอำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์	สภาพปัจจุบัน (D)	สภาพที่พึง ประสงค์(I)	I-D	PNI	ลำดับ
1. ด้านหลักการครองตน ใช้หลักธรรม สัปปริสธรรม 7	3.70	4.38	0.68	0.18	3
2. ด้านหลักการครองคน ใช้หลักธรรม พรหมวิหาร 4	3.61	4.28	0.67	0.19	1
3. ด้านหลักการครองงาน ใช้หลักธรรม อิทธิบาท 4	3.73	4.44	0.71	0.19	1
รวม	3.68	4.37	0.69	0.18	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักการครองงานใช้หลักธรรมอิทธิบาท 4 รองลงมา คือ ด้านหลักการครองตนใช้หลักธรรมสัปปริสธรรม 7 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านหลักการครองคนใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4

สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษาอำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักการครองงาน ใช้หลักธรรม อิทธิบาท 4 รองลงมา คือ ด้านหลักการครองตน ใช้หลักธรรมสัปปริสธรรม 7 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านหลักการครองคน ใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4

ส่วนความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษาอำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.18 เมื่อพิจารณาด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุดคือ ด้านหลักการครองคน ใช้หลักธรรม พรหมวิหาร 4, ด้านหลักการครองงาน ใช้หลักธรรมอิทธิบาท 4 มีค่า $PNI_{modified} = 0.19$ ส่วนด้านที่มีความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านหลักการครองตน ใช้หลักธรรม สัปปริสธรรม 7 ค่า $PNI_{modified} = 0.18$ นำผล $PNI_{modified}$ มาเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นดังนี้ 1)ด้านหลักการครองงาน

ใช้หลักธรรมอริบาท 4 2)ด้านหลักการครองคน ใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 3)ด้านหลักการครองตน ใช้หลักธรรม สปัจริสธรรม 7

5.2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์ส่งเสริม ประสิทธิภาพการศึกษาอำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

5.3 ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพ การศึกษาอำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

5.3.1 ด้านหลักการครองตนใช้หลักธรรม สปัจริสธรรม 7 ผู้บริหารต้องมีจิตใจกว้างขวาง มีความเที่ยงธรรมไม่เอนเอียงต่อความไม่ชอบหรือชอบ มีความสุขุมละเอียดรอบคอบ ไม่ดำรงตนอยู่ใน ความไม่ประมาท วางตนให้เหมาะสมกับการดำรงตำแหน่ง ผู้บริหารควรตรงต่อเวลาและบริหารเวลาได้ดี ปฏิบัติตนเป็นผู้นำได้อย่างเหมาะสมควรยกย่องผู้บริหารส่วนใหญ่เข้าใจเฉพาะเนื้อหาหลักธรรม แต่ไม่ค่อย นำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ควรมีการฝึกอบรมและพัฒนาเรื่องคุณธรรม จริยธรรม มีความสุขุมรอบคอบ ผู้บริหารต้องจัดอบรมสัมมนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ผู้บริหารรู้หลักการแต่ขาดการนำไปปฏิบัติ หน่วยงานต้น สังกัดควรกำกับติดตามอย่างใกล้ชิด มีปัญหาในการประพฤติและปฏิบัติส่วนตน ทั้งขาดความวิริยะ อุตสาหะในหน้าที่รับผิดชอบ

5.3.2 ด้านหลักการครองคนใช้หลักธรรม พรหมวิหาร 4 ผู้บริหารที่ดีควรใช้คำพูดแสดง เหตุผลจึงได้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติตนตามแนวทางที่ถูกต้อง มีความยุติธรรมปราศจากความลำเอียงในการ ประพฤติปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ในการบริหารคน ปัญหาครุอายุมาก นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการ บริหารจัดการน้อย ต้องวางแผนจัดทำระบบข้อมูลดีๆ บางครั้งยังขาดการครองตนโดยใช้พรหมวิหาร 4 ควรมีการยกตัวอย่างสถานการณ์ด้วย ผู้บริหารที่ดีต้องรักษาผลประโยชน์และปกป้องผู้บังคับบัญชาด้วย ความเป็นธรรม ผู้บริหารต้องมีความเสมอต้นเสมอปลายต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและคนอื่นๆ จนเป็นที่ยอมรับ ขาดการจูงใจให้เกิดการยอมรับและความร่วมมือ

5.3.3 ด้านหลักการครองงานใช้หลักธรรม อริบาท 4 ผู้บริหารที่ดีความต้องมีความพากเพียร มีความมานะในการปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้บริหารขัดข้องในการทำงาน ทำให้ครูแบ่งฝ่าย ไม่สามัคคีกันในหมู่คณะตามหลักธรรม สิ่งที่ผู้บริหารต้องมีคือการใช้หลักธรรม ผู้บริหารขาดความมุ่งมั่น เอาใจใส่ในงาน ทำงานโดยไม่มีเป้าหมาย ผู้บังคับบัญชาเบื้องต้นควรกำหนดนโยบายให้ชัดเจนและกำกับ ติดตาม ผู้บริหารที่ดีจะต้องปฏิบัติงานให้คุ้มค่า ไม่ปล่อยปละละเลยให้เสียเวลาโดยไม่เกิดประโยชน์ ผู้บริหารแก้ปัญหาจากเหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ มีปัญหาด้านการมอบหมายงานตามภาระหน้าที่ ขาดความเอาใจใส่ทำให้งานสำเร็จล่าช้าและขาดปฏิภาณไหวพริบในการทำงาน

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษาอำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหาร ผู้นำ ผู้จัดการองค์กรหัวหน้างาน ไม่ว่าจะป็นหน่วยงานขนาดเล็กหรือหน่วยงานขนาดใหญ่ หน่วยงานราชการหรือภาคเอกชนก็ตาม ย่อมมีบทบาทที่เป็นผลต่อความสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างยิ่ง บางครั้งการจัดองค์กรแม้จะไม่เรียบร้อยไม่ถูกต้องอยู่บ้าง ก็อาจมีผลงานสูงได้ หากผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ดี แต่ถ้าคุณลักษณะหรือพฤติกรรมในการนำของผู้บริหารไม่ดี แม้การจัดองค์กรจะถูกต้องหรือดีเพียงใด ผลงานที่เกิดขึ้นของหน่วยงานนั้นๆ ย่อมสมบูรณ์ได้ยาก ดังนั้น ผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติและพฤติกรรมในการนำที่ถูกต้องเหมาะสม เพราะความสำเร็จของงานทุกด้านขององค์กรขึ้นอยู่กับผู้บริหารหรือผู้นำ ซึ่งจะวินิจฉัยสั่งการหรือตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาได้ใช้หลักการครองงานใช้หลักธรรมอิทธิบาท 4 ซึ่งผู้บริหารเป็นผู้รู้หลักการที่จะทำให้เกิดผลภฏภณแห่งเหตุผลในการบริหารงาน ตามหลักธรรมอัตถิยัญตา(รู้จักผล) เป็นผู้มีความพอดีในการใช้จ่ายเงินในการบริหารตามหลักมัตตัญญูตา(รู้จักประมาณ) เป็นผู้รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน ตามหลักกาลัญญูตา(รู้จักกาล) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิพร เกษจ้อย (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่าการนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

6.2 สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษาอำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ความสามารถของบุคคลที่สามารถชักจูง โน้มน้าวให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติตามความต้องการ ความคิดเห็นด้วยความเต็มใจ ยินดีที่จะให้ความร่วมมือประสานงาน เพื่อให้เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกันบรรลุผล ซึ่งทฤษฎีภาวะผู้นำเป็นการระบุพฤติกรรมการตัดสินใจแก้ปัญหาขององค์การหรือกลุ่มงาน ที่อยู่กับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้นำที่ให้อิสระในการตัดสินใจของผู้ใต้บังคับบัญชาน้อย จะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมของการใช้อำนาจหรือเป็นอัตตนิยม ในขณะที่ผู้นำที่มีความเชื่อมั่นต่อการตัดสินใจของผู้ใต้บังคับบัญชา จะมีพฤติกรรมของผู้นำแบบประชาธิปไตย ที่ผู้บริหารใหม่ควรมีพฤติกรรมผู้นำที่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ในระยะเริ่มแรก แล้วค่อยมุ่งไปหาแบบประชาธิปไตยหรือแบบยึดถือผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นศูนย์กลางให้มากขึ้นในระยะหลัง เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการทำงาน คุณภาพในการตัดสินใจ การทำงานเป็นทีม ขวัญกำลังใจที่ดีและมีการพัฒนา

ซึ่งแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแนวพุทธศาสตร์ได้ให้ความหมายว่าความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ใช้หลักพุทธศาสตร์ในการวิจัย 3 ด้าน ในการบริหารสถานศึกษาของศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษาอำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ได้แก่ 1)ด้านหลักการครองตน ใช้หลักธรรม สัปบุริสธรรม 7 2)ด้านหลักการครองคน ใช้หลักธรรม พรหมวิหาร 4 3)ด้านหลักการครองงาน ใช้หลักธรรม อธิปไตย 4 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ผอบทอง สุจินพรหม (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง การนำหลักธรรม อธิปไตย 4 มาใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทฤษฎีของบุคคาลกรในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษจังหวัดศรีสะเกษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ผลการวิจัยพบว่า 1)ทฤษฎีของบุคคาลกรที่มีต่อการนำหลักธรรมอธิปไตย 4 มาใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทฤษฎีของบุคคาลกรที่มีต่อการนำหลักธรรมอธิปไตย 4 มาใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก 2) บุคคาลกรที่มีเพศ อายุ และตำแหน่งต่างกัน มีต่อการนำหลักธรรมอธิปไตย 4 มาใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และ 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักธรรมอธิปไตย 4 มาใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ (1)ด้านฉันทะ ผู้บริหารควรมีความพอใจรักใคร่ในการบริหารงานทุกด้านอย่างเท่าเทียมกันเพื่อพัฒนางานพร้อมกันในทุกๆ ด้าน (2)ด้านวิริยะผู้บริหารควรแสดงภาวะผู้นำในทุกสถานการณ์ สามารถนิเทศแนะนำผู้ร่วมงานได้ (3)ด้านจิตตะ ผู้บริหารควรเอาใจใส่ติดตามการทำงานตามแผนงาน/โครงการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย (4)ด้านวิมังสา ผู้บริหารควรพิจารณาไตร่ตรองหาวิธีการแก้ไขปัญหาในการทำงานต่างๆ อย่างเป็นระบบพร้อมทั้งประเมินผลงานเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6.3 ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษาอำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.18 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ในการบริหารองค์การ ความคิดจิตใจที่ดีที่ศษะที่ถูกต้อง และเหมาะสมถือเป็นรากฐานสำคัญในการบริหารองค์การเพราะความคิดและจิตใจมีผลต่อความรู้สึก คำพูด และการแสดงพฤติกรรมของตัวผู้บริหารเองที่มีต่อสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้แก่ องค์การสินค้า บริการ บุคคาลกร ผู้ได้บังคับบัญชา และลูกค้า หลักธรรมตามแนวพุทธศาสตร์บทความนี้ มีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำให้แก่ผู้บริหารองค์การโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรม ตามคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นองค์พระศาสดาของพุทธศาสนา สำหรับหลักธรรมที่นำเสนอเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการเป็นผู้บริหารองค์การที่ดีเป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธา และทำให้ผู้ได้บังคับบัญชามีความเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือ และทุ่มเททำงานให้กับองค์การอย่างเต็มความสามารถ ประกอบด้วย 3 หลักธรรม ในการทำวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หลักพรหมวิหาร 4 เพื่อเสริมสร้าง “ความคิด ของผู้บริหารหลักสัปบุริสธรรม 7 เพื่อเสริมสร้าง ความรู้” ของผู้บริหาร หลักอธิปไตย 4 เพื่อเสริมสร้าง พลัง ในตัว

ผู้บริหาร สอดคล้องกับแนวคิดของ เมือง สุวรรณแสนทวี (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีของวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 โดยใช้หลัก อธิปไตย 4 ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นการบริหารอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของ วิทยาลัยเทคนิค สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 โดยใช้หลักอธิปไตย 4 พบว่า ความต้องการจำเป็นโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.22 เมื่อพิจารณาด้านที่มีความต้องจำเป็นสูงที่สุดคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่า $PNI_{\text{modified}} = 0.23$ รองลงมาคือ ด้านการจัดการฝึกอาชีพค่า $PNI_{\text{modified}} = 0.21$ ด้านการจัดหลักสูตร ค่า $PNI_{\text{modified}} = 0.21$ ส่วนด้านที่มีความต้องจำเป็นต่ำสุดคือ ด้านการวัดและการประเมินผล ค่า $PNI_{\text{modified}} = 0.19$

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 หน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนควรมีการกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำ เพื่อสันติภาพตามแนวพุทธบูรณาการซึ่งถือเป็นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาส่งเสริมภาวะผู้นำ เพื่อสันติภาพอันจะเป็นการสร้างวิศวกรสันติภาพให้แพร่หลายเข้าไปในองค์กรหรือชุมชนต่างๆ ในสังคมไทย

7.1.2 ผู้บริหารต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้นแบบ ยึดมั่นและปฏิบัติตาม หลักธรรม

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 จากผลการวิจัย สภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของ ผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการร่วมมือกัน กำหนดแนวทางปฏิบัติตามนโยบายไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องแต่ละบริบทของแต่ละสังกัด ซึ่งจะทำ ให้ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษาอำเภอ เมืองร้อยเอ็ด เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

7.2.2 จากการหาค่าความต้องจำเป็น (PNI_{Modified}) สูงสุด คือ ด้านหลักการครองคน ใช้หลักธรรม พรหมวิหาร 4 เพื่อหาแนวทางเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหาร สถานศึกษา ที่ได้เห็นควรให้นำค่าที่ได้มาทำการพิจารณาในการปฏิบัติงานเป็นอันดับต้นๆ โดยผู้บริหารควร เป็นผู้รู้จักหน้าที่ในการปฏิบัติต่อองค์กรตามหลักอัตตัญญูตา(รู้จักตน) ด้านหลักการครองคน ใช้หลักธรรม พรหมวิหาร 4 ผู้บริหารเป็นผู้มีความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ตามหลักกรุณา ส่วนด้านหลักการครองงาน ใช้หลักธรรม อธิปไตย 4 ผู้บริหารควรเป็นผู้มีความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้นตามหลักฉันทะ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรศึกษารูปแบบเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำด้านหลักการครองคนใช้หลักธรรม
สัปปุริสธรรม 7

7.3.2 ควรศึกษารูปแบบหรือแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับภาวะผู้นำตาม
แนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา

8. บรรณานุกรม

ผอบทอง สุจินพรหม. (2559). การนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา
ตามทรรศนะของบุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษจังหวัดศรีสะเกษ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด. 5(2). 101-111.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร. (2520). พระบรมราโชวาทในพิธี
พระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ณ อาคารใหม่สวนอัมพร
8 กรกฎาคม 2520. สืบค้นเมื่อ 6 เมษายน 2563. จาก <http://www.fact.or.th/king/sermon>

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2549). ความจริงแห่งชีวิต : บททดสอบใจและเตือนให้นึกถึงความจริง.
กรุงเทพฯ : ชมรมชีวเกษม, ประชาคมร่วมสร้างสุขภาวะเพื่อสุขสาธารณะพุทธมณฑล, เบิกมาน.

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ). (2554). คินสู่ธรรมชาติ. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.

เมือง สุวรรณแสนทวี. (2563). การบริหารอาชีพศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 โดยใช้หลักอิทธิบาท 4. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2556). ภาวะผู้นำ: ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนา
ประเทศ. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. (2562). ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร
จำนวนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา แยกตามเพศ ปีการศึกษา 2562. ร้อยเอ็ด :
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

สิทธิพร เกษจ้อย. (2562). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาสังคม
สงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น.
วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ. 5(2). 240-257.

Krejie, R. V. & Morgan, D. W.(1970). **Educational and Psychological Measurement.**
New York : Minnisota University.

Sullivan, E. C. (1994). A Case Study of the Principal ship the School Work Culture, and
The Human Resources Management Development System in a Medium-sized
Florida School District. **Dissertation Abstracts International.** 36(12). 1163-A.